

ЖАК БОНГАРС

/1585/

Роден през 1554 г. в Орлеан, той получава солидно образование в Германия, където изучава гръцко и римско право и литература. Подготвен юрист, той се изтъква още сравнително млад като бележит хуманист, ерудиран учен и дипломат. Предприема научно пътуване през 1585 г. през Трансилвания и Влахия за Цираград. Поканен да служи на френския крал Анри Наварски, Жак Бонгарс, сам убеден протестант, приема да изпълнява дипломатическа служба.¹ Покрай това не престава научните си занимания и издава крупни документални колекции и други научни трудове.²

Пътните бележки на Бонгарс от България, през която минава по време на пътешествието си в Изтока, са бегли, но сочат голямата наблюдателност на автора.

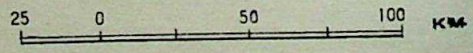
Преводът е направен от печатното издание на пътния дневник от 1874 г.³

От Виена през Рааб, Клуж, Алба Юлия, Брашов и Търговище Жак Бонгарс пристига в Букурещ, където се намира дворът на влашкия войвода. На пътниците издават паспорти „на славянски език“ с печат, за да могат да минат отсам Дунава на път за Цариград. Един от влашките висши сановници им дава носач, който да ги придружи до Дунава, за да застигнат специалния влашки конвой, който откарвал ежегодния трибут на Влахия в османската столица (с. 62—71).

„Тръгнахме вечерта, преминахме моста на Домб⁴ и през един друг пристигнахме на мястото, където се намираха споменатите коли. На другия ден рано преминахме в Жерва, паланка и крепост на Дунава с турски гарнизон⁵. На 3 юли, сряда, към обяд прехвърлихме Дунава (следвайки княжеските коли, чиито водачи, при които ни доведе носачът, не ни приеха твърде охотно). Дойдохме в Рустик, паланка и крепост на оттатъшния бряг.⁶

Преспяхме в Черно Войвода, паланка в приятна долина.⁷ Красиви хълмове. На 4-и вечеряхме и спяхме наблизко, след като преминахме висока планина, която, види се, някога е била цялата скалиста. По селата се говори български. На 5-и

сутринта оставихме колите (коларите) да хващат избягалите коне и тръгнахме на път с четирима гърци. Дойдохме в Красграда, красива паланка, украсена с хубави джамии, населена с турци.⁸ Спахме в Ескистамбол, т. е. Стари Константинопол, паланка, при която все още стоят крепостни стени от квадратни бели камъни, почти цели с голям обхват, на брега на река в една долина.⁹

На 6-и минахме през реката¹⁰ и през много високи планини из горите без път, ни пътека, назоваващи се Заолеава дервент¹¹. Спахме в колиба. На 7-ми сутринта пристигнахме в Бузилко¹², село на планината. Красиви и плодородни долини, диви и опасни планини...^{12а} [После] в Русо Кастро¹³, където полският посланик бе насечен на парчета. Спахме в Карабунар¹⁴. На 8 пристигнахме в Кирчал¹⁵. Спахме в Керабион¹⁶. На 9-и — Фокарион¹⁷. Оттук започва Гърция. Къщите са малко по-добре построени и селата — по-населени. Спахме в Азараш¹⁸. На 10-и вечеряхме в Шипаско и пристигнахме във Визу¹⁹, древен град на един хълм, населен с турци. Спахме в „Свети Георги“. Планини с много алабастръ и бял мрамор.

Вечеряхме в едно село до един сарай. Спахме в Сарежи²⁰. На другия ден сутринта преминахме през гори и планини, за които казваха, че са пълни с разбойници дори до 300 души. Гори, пълни с дива лоза и платани. Обядвахме на брега на реката Каражадере. Спахме в Карес, на турски Кочас²¹. На сутринта дойдохме в Бобанакас с красива джамия...²² На 13-и привечер стигнахме в Пера, след като минахме през не зная колко хиляди гроба и прехвърлихме по моста реката на Бизан²³. Безплоден край и планини“ (с. 71).

Увод, подбор и превод: Б. Цветкова
Коментар: П. Коледаров и Б. Цветкова

¹ Животописните данни са черпени от P. Matković, Rad, CXXX, 1897 с. 85—90; Călători străini... III, ed. M. Holban, M. M. Alexandrescu-Dersca-Bulgaru, P. Cernovodeanu, București, 1971, p. 149—153.

² Collectio Hungaricarum rerum scriptorum, Francfurt, 1600; Gesta dei per Francos sive Orientalium expeditionum et regni Francorum Hierosolymitani Scriptores, Hanau, 1611.

³ Jacobus Bongarsius. Ein Beitrag zur Geschichte der gelehrten Studien des 16—17 Jahrhunderts v. H. Hagen, Bern, 1874. Срв. Călători, III, p. 153—170—за Румъния. Срв. рецензията на В. Н. Златарски за изданието на П. Маткович в „Бълг. преглед“, IV, 1897, кн. IX, с. 108—116.

⁴ Р. Дъмбовица в Румъния.

⁵ Гр. Гюргево или Джурджу, Румъния.

⁶ Гр. Русе.

⁷ С. Червена вода, Русенски окръг.

⁸ Гр. Разград.

◀ Маршрут на Жак Бонгарс (1585 г.).

⁹ Гр. Преслав, Шуменски окръг.

¹⁰ Р. Камчия.

¹¹ По името на с. Добрал или Прилеп, Бургаски окръг; Бонгарс е минал през Ришкия или Чалъкавашкия проход.

¹² С. Босилково, Бургаски окръг.

^{12a} Следва неясен текст.

¹³ С. Русокастро, Бургаски окръг.

¹⁴ Гр. Грудово, Бургаски окръг.

¹⁵ Кърк Чалъ, с. Драчево, Бургаски окръг.

¹⁶ Герге Бунар, с. Росеново, Бургаски окръг.

¹⁷ С. Факия, Бургаски окръг.

¹⁸ Коджа Тарлъ, Турция.

¹⁹ Гр. Виза, Турция.

²⁰ Гр. Странджа, Турция.

²¹ Вер. Кара дере, край гр. Чаталджа, Турция.

²² Вер. с. Бабанаккаш, Чаталджанско, Турция.

²³ Византион, т. е. Цариград.